

Игнатюк К.С., магистрант
дневной формы обучения
Научный руководитель – Сухоцкая Т.Ф.,
кандидат культурологии, доцент

МІЖКУЛЬТУРНЫЯ КАМУНІКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ І КІТАЙСКАЙ НАРОДНАЙ РЭСПУБЛІКІ Ё ГАЛІНЕ МАСТАЦКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Кітайская культура і яе шматвяковыя традыцыі выклікалі цікавасць беларусаў ужо больш за сто гадоў таму. Крок за крокам айчынныя перакладчыкі і літаратуразнаўцы спазнавалі і даносілі яе асаблівасці да чытача. У савецкі перыяд, абапіраючыся на досвед кітаязнаўцаў У.Аляксеева, Б.Рыфціна, Л.Сарокіна, Л.Чаркасава, Л.Эйдліна і інш., беларускія даследнікі стваралі ўласны кітаязнаўчы базіс, які адпавядае самым высокім патрабаванням міжкультурных камунікацый. Гэты шлях не быў лёгкім, бо на фармаванне кітайска–беларускіх узаемаадносін, іх інтэнсіўнасць ці перарывістасць істотны ўплыў аказвалі геаграфічныя, гісторыка–культурныя і сацыяльна–палітычныя фактары.

Толькі да пачатку ХХІ ст. стала магчымым паслядоўнае замацаванне кітайска–беларускіх культурных сувязяў, што дазволіла па–новаму зірнуць на гісторыю развіцця, узаемадзеяння і ўзаемаразумення дзвюх краін. Вынікам дадзенага пераасэнсавання стала прызнанне бясспрэчнай ролі літаратуры як правадыра нацыянальнай самабытнасці, носьбіта агульначалавечых каштоўнасцяў, які адлюстроўвае агульнасць і своеасаблівасць кожнай культуры.

Праведзены аналіз літаратуразнаўчай базы, дынамікі стварэння перакладаў паэзіі, прозы, драматургіі па Жукавец В.У. дазваляе вылучыць чатыры этапы развіцця кітайскай літаратуры ў Беларусі [1, с. 27–31] :

1. Зараджэнне літаратурных сувязей (1910 –1959).

Пачаткам гэтага этапа лічыцца публікацыя на старонках газеты “Наша Ніва” кітайскай казкі “Даос з гары Лао” [1, с. 28]. Менавіта гэты павучальны жанр цягам доўгага часу будзе займаць адно з асноўных месцаў у нацыянальнай літаратуры.

У наступныя сорок гадоў кітайскія мастацкія творы практычна не публікаваліся ў Беларусі, што, магчыма, абумоўлена значнымі палітычнымі і эканамічнымі падзеямі, якімі былі ахоплены беларускія і кітайскія землі (Сіньхайская рэвалюцыя 1911 г., Кастрычніцкая рэвалюцыя 1917 г.), дзяржаўнымі пераўтварэннямі (правоз) у 1922 г., грамадзянская вайна ў Кітаі ў 1927 г.), міжнароднымі канфліктамі (перыяд Другой сусветнай вайны).

Паваротным момантам у развіцці літаратурных сувязей Беларусі і Кітая стала ўсталяванне дружалюбных адносін паміж імі (Дагавор аб сяброўстве, саюзе і ўзаемнай дапамозе паміж СССР і КНР ад 14 лютага 1950 г. [3, с. 127]), якія дазволілі ажыццяўляць культурны абмен паміж краінамі на шырэйшым і даступным узроўні. Пасля працяглага перапынку кітайскія казкі, арыентаваныя на юнага чытача, ізноў з’яўляюцца на старонках беларускіх часопісаў.

Значнай падзеяй у гісторыі папулярызацыі кітайскай літаратуры ў Беларусі сталі выдадзеныя зборнікі малой прозы (“Апавяданні кітайскіх пісьменнікаў” (1953), “Апавяданні Лу Сіня” (1956)), а таксама раманы кітайскіх пісьменнікаў (Дзін Лін “Сонца над ракой Сянган” (1959).), Мао Дун “Перадсвітанкам” (1959)) [1, с. 28].

2. Культурная ізаляцыя (1960–1984).

Дадзены этап у развіцці літаратурных кітайска–беларускіх сувязяў характарызаваўся пагаршэннем савецка–кітайскіх адносін, што было звязана з новай палітыкай, якая праводзіцца Н.С. Хрушчовым у канцы 1950–х гг. Канфлікт дасягнуў свайго піку ў 1966 г., у выніку чаго культурныя кантакты паміж СССР і КНР былі фактычна разарваныя [2, с. 134]. Сітуацыю ўскладняла тое, што культура не мела сілы супраціўляцца дзеянням урадавых колаў. Многія культурныя кантакты, узаемаадносіны грамадскіх арганізацый па–

ранейшаму працягваліся, аднак і ў іх усё больш выразна праяўлялася палітычная перадвызначанасць.

3. Адраджэнне кітайска–беларускіх культурных сувязей (1985–1990).

Гэты працэс быў абумоўлены новай ідэалогіяй, палітыкай перабудовы, якая праводзілася М.С. Гарбачовым, якая садзейнічала аднаўленню дружалюбных адносін паміж СССР і КНР, актыўнаму абмену дэлегацыямі. Адным са значных прарываў беларускага кітаязнаўства стала публікацыя агляднага артыкула Г. Адамовіч «Сувязі беларускай літаратуры з літаратурамі сацыялістычных краін Азіі і Лацінскай Амерыкі», у якім аўтарка зрабіла спробу ахарактарызаваць узаемасувязі беларускай і кітайскай літаратур, а таксама згадала айчынных пісьменнікаў З. Барадуліна, В. Быкава, Я. Коласа Я. Купалу, М. Танка і інш.) [1, с. 29].

4. Сучасны этап – умацаванне беларуска–кітайскіх культурных сувязей (1991 г. – па цяперашні час).

Ён азнаменаваны выхадам узаемаадносін дружалюбных дзяржаў на новы ўзровень. КНР – адна з першых краін, якія прызналі незалежнасць Рэспублікі Беларусь. Дыпламатычныя адносіны паміж дзяржавамі былі ўстаноўлены 20 студзеня 1992 г., у гэтым жа годзе лідэры краін падпісалі Пагадненне аб культурным супрацоўніцтве паміж урадамі КНР і Рэспублікі Беларусь.

На дадзеным этапе адбываецца пераасэнсаванне літаратурных каштоўнасцей ад іх прамой службы ідэалогіі і дзяржаўнай палітыцы да разумення ідэйна–эстэтычнай унікальнасці класічнай паэзіі Кітая (Лі Бо, Ду Фу, Цюй Юань і інш.), нацыянальнай самабытнасці кітайскай літаратуры (Ван Вэй, Мао Дунь, Бін. Сінь), што, несумненна, сведчыць пра новыя мастацкія арыенціры беларускага літаратуразнаўства. У апошнія гады актыўна даследуецца гісторыя літаратуры Кітая (Г. Кашуба, А. Карлюкевіч), выходзяць зборнікі навуковых артыкулаў, прысвечаных вывучэнню кітайскай мовы і літаратуры.

Паэтычныя пераклады твораў ажыццявілі на дастаткова высокім мастацкім узроўні, яны перадаюць усю вытанчанасць кітайскага паэтычнага

слова, а галоўнае – робяць яго даступным для беларускага чытача. Своеасаблівы сінтэз паэзіі і прозы прадстаўлены ў кнізе “Стагоддзе на знаёмствы” (2014), якая ўключае творы пісьменнікаў розных эпох, пачынаючы ад Цюй Юаня і заканчваючы майстрам прозы XX ст. Яа Цзінем. У зборнік увайшлі пераклады пражайтных твораў вядомых айчынных майстроў слова, у пэўным сэнсе першаадкрывальнікаў кітайскай літаратуры ў Беларусі, – А. Сапрыка, Л. Салавей, Я. Васілёнак [1, с. 29].

Найбольш высокія дасягненні меліся ў паэзіі, якая насіла рэвалюцыйна-рамантычны характар. Кітайскае вытанчанае мастацтва таксама пачало фармавацца на мяжы XIX–XX стст. на хвалі ўздыму нацыянальнай самасвядомасці і патрыятызму. У Кітаі антыімперыялістычны “Рух 4 мая” (1919) закрануў усе бакі інтэлектуальнага жыцця кітайскага грамадства, у тым ліку мову і літаратуру. У гэты перыяд пашыраецца і паступова замацоўваецца выкарыстанне размоўнай мовы «байхуа», якая замяніла класічную кніжную мову «вэньян», валоданне якой патрабавала грунтоўнай спецыяльнай адукацыі. У першай чвэрці XX ст. павялічылася колькасць перыядычных выданняў на “байхуа”, на гэтую мову перакладзена навучанне ў адукацыйных установах. “Байхуа” становіцца афіцыйнай літаратурнай мовай, што, безумоўна, спрыяла актывізацыі літаратурнай творчасці ў Кітаі. А абвешчэнне 1 кастрычніка 1949 г. Кітайскай Народнай Рэспублікі, абрала сацыялістычны шлях развіцця, стварыла перадумовы для творчага дыялогу беларускай і кітайскай літаратур. Адным з вынікаў камунікацый у сферы гуманітарных навук з’яўляецца ўзаемадзеянне беларускіх і кітайскіх літаратурных дзеячаў.

Такім чынам, можна вылучыць чатыры этапы развіцця кітайскай літаратуры ў Беларусі.

1. Зараджэнне літаратурных сувязей (1910 – 1959).
2. Культурная ізаляцыя (1960–1984).
3. Адраджэнне кітайска–беларускіх культурных сувязей (1985–1990).
4. Сучасны этап – умацаванне беларуска–кітайскіх культурных

сувязей (1991 г. – па цяперашні час).

У цэлым крытычнае асэнсаванне кітайскай мастацкай літаратуры ў беларускай культурнай прасторы былі схільныя да пастаянных ваганняў: ад шматлікіх публікацый (першы і чацвёрты этапы) да іх практычна поўнай адсутнасці (другі і трэці этапы), што, несумненна, было абумоўлена пэўнымі палітычнымі і гісторыка–культурамі, спецыфікай адносін паміж Рэспублікай Беларусь і Кітайскай Народнай Рэспублікай. Тым не менш, цікавасць да кітайскай мастацкай літаратуры з гадамі ўзрастае, пра што можа сведчыць колькасць і якасць публікацый. Айчынны корпус твораў кітайскай літаратуры, сфарміраваны літаратуразнаўцамі Беларусі, дазваляе скласці дакладны партрэт зацікаўленасці беларускага народа ў асэнсаванні сябе і навакольнай рэчаіснасці праз узаемадзеянне з культурай іншых народаў.

СПІС ВЫКАРЫСТАНЫХ КРЫНІЦ

1. Жукавец, В. В. Кітайская літаратура ў Беларусі: этапы і асаблівасці рэцэпцыі / В. В. Жукавец // Веснік БДУ. Серыя 4, Філалогія. Журналістыка. Педагогіка. – 2016. – №1 – С. 27–31.
2. Рабчанка, А. М. З гісторыі савецка–кітайскіх культурных сувязяў (50–я гг. XX ст.) / А. Н. Рабчанка // Расія і АЦР. – 2010. – №2 – С. 134–139.
3. Рабчанка, Н. П. Дагавор гістарычнага значэння. Да 60–годдзя падпісання савецка–кітайскай дамовы аб сяброўстве, саюзе і ўзаемнай дапамозе / Н. П. Рабчанка // Расія і АЦР. – 2010. – №2 – С. 126–133.